

zaterdag

19.02.2011

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door
Lieven Van Ael

ORIENT-OCCIDENT

Jordi Savall, Pedro Estevan,
Dimitri Psonis, Driss el Maloumi

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Al meer dan dertig jaar laat Jordi Savall (ES) bekende en minder bekende muzikale meesterwerken los op het publiek. Niet alleen als dirigent, gambist en componist maar ook als pedagoog en producent van nieuwe culturele projecten staat hij internationaal bekend als een grote voorvechter van de oude muziek. In 1974 stichtte hij samen met zijn vrouw, sopraan Montserrat Figueras, het ensemble Hespèrion XXI. Nadien volgden ook nog de ensembles La Capella Reial de Catalunya en Le Concert des Nations. Savall geeft zo'n 140 concerten per jaar en zijn discografie bevat inmiddels al meer dan 170 cd's. In 1998 richtte hij zijn eigen platenlabel AliaVox op.

Driss el Maloumi (MA), bijgenaamd 'de tovenaars van de ud', is ongetwijfeld een van de beste Arabische luitisten van zijn generatie. Hij dankt zijn muzikale carrière niet alleen aan zijn uitzonderlijk talent, zijn delicate techniek en zijn virtuositeit, maar ook aan de bredere culturele achtergrond waartegen hij zijn uitvoeringen plaatst. Voordat hij zich volledig op de muziek toelegde, behaalde hij een licentie in de Arabische literatuur aan de universiteit Ibnou Zohr in het Marokkaanse Agadir. El Maloumi's repertoire omvat barokmuziek, jazz, traditionele oosterse muziek en de ontmoetingen tussen al deze verschillende stijlen en genres onderling.

Dimitri Psonis (GR) legde zich in zijn geboortestad Athene toe op muzikanalyse, contrapunt, Byzantijnse muziek en de studie van populaire Griekse instrumenten. Daarna trok hij naar het conservatorium van Madrid om zich te bekwamen in percussie en muziekpedagogie. Ook volgde hij daar onder meer les in de hedendaagse muziek bij Yannis Xenakis. Psonis is medestichter en actief lid van de percussiegroepen Krustá, Aula del Conservatorio de Madrid, P'An-Ku en Trío de Marimbas Acroma. Hij werkt vaak samen met ensembles voor oude muziek en organiseert regelmatig conferenties rond oosterse muziek in verschillende conservatoria en universiteiten.

De Spaanse percussionist Pedro Estevan (ES) startte zijn artistieke loopbaan aan het Real Conservatorio Superior de Música te Madrid. In het Franse Aix-en-Provence specialiseerde hij zich verder in de hedendaagse percussie bij Silvio Gualda, in de Afrikaanse percussie bij Doudou N'Diaye Rose en in de handdrums bij Glen Vélez. Estevan is stichtend lid van het experimentele Orquesta de las Nubes en van de Percussiegroep Madrid. Zowel de oude als de hedendaagse muziek behoren tot zijn ruime interessegebied. Hij werkte mee aan meer dan 100 cd's, waarvan er twee exclusief op zijn naam staan: Nocturnos et Alevosias en El Aroma del Tiempo.

Programma en uitvoerders

Jordi Savall: rebab, lira en vedel

Driss el Maloumi: ud

Dimitri Psonis: santur en moresca

Pedro Estevan: percussie

—

Orient-Occident

Dialogo tussen oude muziek en wereldmuziek

Alba (Anoniem, Arabo-Andalusisch)

Danse de l'esprit (Berber)

Danza del Viento (Anoniem, Sefardisch)

Saltarello (Alfonso X el Sabio, 1221-1284)

Istampitta: In Pro (Anoniem, Trecentomanuscript)

Nastaran (Anoniem, Afghanistan)

Yo me enamorí d'un ayre (Anoniem, Sefardisch, Alexandrië)

Rast "Murass'a" (Turkije, manuscript van Kantemiroglu)

— pauze —

Rotundellus (Alfonso X el Sabio)

La seconde estampie (Le manuscrit du roi)

Lamento de Tristano (Anoniem, Trecentomanuscript)

Der makâm-ı Hüseyinî Sakîl-i Ağa Rızâ (Manuscript van Dimitrie Cantemir)

A la una yo nací (Anoniem, Sefardisch)

Danza ritual (Berber)

Chahamezrab (Anoniem, Perzisch)

Ductia (Alfonso X el Sabio)

Saltarello (Anoniem, Trecentomanuscript)

COME ON!

KAMER
MUZIEK

met de steun van la Generalitat de Catalunya –
Département de la Culture, l'Institut Ramon Llull,
het Cultuurprogramma van de Europese Commissie,
l'Institut Nacional de las Artes Escénicas y de la Música.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloembad.

Jordi Savall over Orient-Occident

Het idee voor dit muzikale programma ontstond in 2001, uit de onbewuste zoektocht naar een spiritueel tegengif voor het groeiende conflict tussen beschavingen dat uitbarstte bij het begin van de oorlog in Afghanistan. *Orient-Occident* werd geboren uit solidariteit, uit de wens om muzikale ervaringen te delen met musici uit andere culturen en religies, en na te denken over die periodes uit het verleden waarin ook het westen verantwoordelijk was voor het voeden van onverdraagzaamheid en wreedheid.

Vele jaren later heeft dit programma de vorm aangenomen van een stimulerende dialoog tussen oosterse en westerse musici, via de instrumenten en muziek uit het christelijke, joodse en islamitische Hesperia, de *stampitte* uit het middeleeuwse Italië en improvisaties en dansen uit Marokko, Israël, Perzië, Afghanistan en het oude Ottomaanse rijk. *Orient-Occident* bevat muzikale vormen die schijnbaar ver van elkaar af liggen in tijd en ruimte, muziek die grotendeels in vergetelheid raakte, bedolven onder verschillende lagen modernisme, of die ondergewaardeerd bleef omwille van haar onzekere afkomst. Het bevat dansen, gebeden, liederen en weeklachten van zeldzame schoonheid en intense emotie, waarvan de expressieve subtiliteit ons verlost uit de wurggreep van onze diep-gewortelde afkomst en isolatie. Het bevat melodieën en dansen die ontspringen aan de vleiende boog van de vedel en de vastberadenheid van de Italiaanse lier, aan het ritme van de luiten uit Marokko en Israël, aan het tokkelen van het Iraanse *psalterion* en de Moorse gitaar uit Turkije, aan de betoverende *tulak* en de turbulente *rebab* uit Afghanistan – allemaal voort-gestuwd door de magische puls van onmisbare oude percussie-instrumenten.

Al sinds de oudheid bestaan er talloze verwijzingen naar de uitzonderlijke kracht en effecten van muziek en instrumenten op mensen, dieren en zelfs bomen en planten. De mythe van Orpheus is hiervan misschien wel het beste voorbeeld. Orpheus is dé musicus par excellence, wiens melodieën wilde beesten, bomen en planten deden zwichten. De Orpheusmythe had een uitzonderlijk lang leven en verspreidde zich zelfs verder dan het Verre Oosten.

Uit het oosten kwamen ook de eerste strijk-instrumenten. Een van de meest plausibele hypothesen gaat ervan uit dat de strijktechniek zich geleidelijk ontwikkelde in Europa dankzij de invloed van musici uit Arabisch-islamitische landen. In dat verband volstaat het om te denken aan de verfijning van de Arabische en Byzantijnse cultuur in de 10e eeuw, en aan de grote culturele uitwisseling die vaak gepaard ging met conflicten tussen Oost en West. Niet toevallig zijn de vroegste afbeeldingen van strijk- en tokkelinstrumenten in de Europese kunst, daterend uit de 10e eeuw, van Iberische afkomst. Ze zijn te vinden in de Mozarabische manuscripten van Beato de Liébana (ca.920-930) en in verschillende Catalaanse manuscripten, waaronder de Bijbel van Santa Maria de Ripoll. In de 14e eeuw werden er al talloze tekstuele verwijzingen gemaakt naar deze instrumenten.

Hoewel de westerse wereld slechts een klein aandeel van zijn organologische of instrumentale erfgoed wist te beschermen, bewaarde het wél de belangrijkste werken van die muzikale erfenis, dankzij de uitvinding van de muzieknotatie. Oosterse culturen, daarentegen, hielden vast aan een sterke orale overlevering met een uitzonderlijke continuïteit. Ondanks het (haast) totale gebrek aan genoteerde weergaven van hun

Hesperion La Granja © Paula Sanchez

muziek, bleven die oosterse culturen tot in de 18e eeuw trouw aan het gebruik van zeer oude instrumenten, zoals de luit, de *lira*, het *psalterion* of de *santur*, de *saz* of Moorse gitaar, fluiten en de *rebab*. Eén belangrijke uitzondering op het gebrek aan muzieknotatie is het manuscript *Kitābu ilmi'l- musikī alā vechi'l- hurûfât* ('Het boek over de wetenschap van muziek met notatie'), samengesteld door prins Dimitrie Cantemir (1673-1723), een musicus van Moldavische afkomst. Dit manuscript bevat 365 instrumentale en vocale werken – sommige van de hand van de auteur, andere vergaard uit de Turkse volkstraditie –, genoteerd volgens een zelfbedacht systeem.

Vóór de uitvinding van de polyfonie en de harmonie heerste op het Iberische schiereiland de gemeenschappelijke muzikale taal van de monodische (eenstemmige) compositie. Die was het resultaat van meer dan zeven eeuwen van coëxistentie tussen de drie grootste culturen van de mediterrane wereld: de joodse, de islamitische en de christelijke cultuur. Deze wederzijdse beïnvloeding duidt op een zeker vermogen tot interculturele uitwisseling. Jammer genoeg deed dit fenomeen zich lang niet altijd vrijwillig voor. Bovendien werd het steeds meer uitgehoud

door de marginaliserende tendenzen van een steeds onbuigzamere samenleving, die culmineerden in de verdrijving van onbekeerde joden en moren, respectievelijk in 1492 en 1502.

Orient-Occident bevat oosterse en westerse, hoofse en traditionele muziek, zowel uit de schriftelijke als uit de orale overlevering. Dit programma is gebaseerd op de zoektocht naar de specifieke muzikale stijl van die verschillende periodes en culturele ruimtes, en schuwt de culturele cross-over. In plaats daarvan brengt *Orient-Occident* een dialoog op gang die de muzikale identiteit van elke periode en ruimte respecteert. De erkenning van alle culturen, los van hun macht of prestige, is een fundamenteel onderdeel van die dialoog. Daarom is het vandaag belangrijker dan ooit om te geloven dat de uitwisseling van ideeën en emoties, uitgedrukt door muziek en musici uit diverse culturen, mogelijk én noodzakelijk is.

Jordi Savall

Uit de begeleidende tekst bij de cd *Orient-Occident* (AliaVox, 2006)
Redactie en vertaling: Katherina Lindekens

COME ON! BEAT IT!: festivalprogramma

do 10.02.2011 / 20.00 / Concertzaal

Bolero / Brussels Philharmonic

Ravels *Bolero* en Bartóks *Concerto voor twee piano's, slagwerk en orkest* zijn een must binnen een slagwerkfestival. Brussels Philharmonic creëert met solist Gert François bovendien een gloednieuw slagwerkconcerto van Wim Henderickx, de Vlaamse componist en slagwerker die zijn inspiratie vaak in buiten-Europese culturen vindt.

za 12.02.2011 / 20.00 / Concertzaal

11 Songs / Luc Mishalle, Trevor Watts, Adama Drame, Foliba, Marockin' Brass

11 Songs verbindt de ritmiek van traditionele West-Afrikaanse en Marokkaanse percussiemuziek met hedendaagse muziek en improvisatie voor blazersensemble. De blazers voegen kleur toe aan de traditionele ritmes en weven een klanktapijt van vergelijkende akkoorden. Dit concert is een boeiende dialoog tussen muzikale culturen.

wo 16.02.2011 / 20.00 / Kamermuziekzaal

Dance & Percussion / Thomas Hauert/ZOO, Michel Debrulle, Daan Vandewalle

Op vraag van het Concertgebouw creëren choreograaf Thomas Hauert en pianist Daan Vandewalle speciaal voor het festival COME ON! BEAT IT! een nieuwe productie. Samen gaan ze aan de slag met de percussieve en pure muziek van John Cage. Daarnaast brengt Hauert met drummer Michel Debrulle het zeer fysieke en geïmproviseerde *Drum & Dance*.

vr 18.02.2011 / 20.00 / Concertzaal

Een Oresteia / Iannis Xenakis & Annelies Van Parys

In Iannis Xenakis' versie van de *Oresteia* is het koor het centrale personage. De verzen van Aeschylus beïnvloedden sterk de expressieve, archaïsch aandoende partituur. Zelden wist een componist treffender de blinde kracht

van het noodlot en de huiveringwekkende nachtmerrie van de wraak in muziek te vatten.

za 19.02.2011 / 14.00 / Concertgebouw

Komaan! Slaan! / Educatieve dag

Ter voorbereiding van de BEAT IT! Happening geven slagwerkers Wim De Vlaminck, Miquel Bernat en Theodor Milkov op zaterdag enkele workshops voor jongeren. Naast een drum- en een marimbaworkshop is er ook een atelier waarin experimentele percussie en electronics aan bod komen. De toonmomenten maken deel uit van de happening op zondag.

za 19.02.2011 / 20.00 / Concertzaal

Orient-Occident / Jordi Savall, Pedro Estevan, Dimitri Psonis, Driss el Maloumi

In *Orient-Occident* wisselen Jordi Savall, Pedro Estevan (Spanje), Dimitri Psonis (Griekenland) en Driss el Maloumi (Marokko) ideeën en emoties uit via de muziek. Oosterse en westerse klanken uit de christelijke, joodse en moslimwereld worden voortgestuwd door de bezwerende ritmes van oude percussie-instrumenten.

zo 20.02.2011 / 10.30 / Concertgebouw

COME ON! BEAT IT! Happening

De tweede editie van het COME ON!-festival sluit af met een grote BEAT IT! Happening. Gerenommeerde percussionisten als Terry Bozzio, Theodor Milkov en Miquel Bernat palmen een dag lang het Concertgebouw in en nemen de bezoekers op sleeptouw in drie contrastrijke percussiewandelingen.

Miniatuur uit de codex *Cantigas de Santa Maria* del Re Alfonso el Sabio

Marc Mauillon

Huelgas Ensemble

za 19.03.2011 / 20.00 / Concertzaal scène
**Marc Mauillon & Pierre Hamon /
Le Remède de Fortune**
Bestaat er een remedie tegen de luimen van het lot? Dat vraagt Guillaume de Machaut zich af in zijn *Remède de Fortune*. Dit grootse gedicht is een staalkaart van alle vocale genres uit de 14e eeuw. In een ware tour de force nemen Marc Mauillon en Pierre Hamon ons mee op een innerlijke reis waaruit we – net als het hoofdpersonage – gelouterd zullen terugkeren.

wo 01.06.2011 / 20.00 / Concertzaal
Huelgas Ensemble / Notre Dame
Samen met de gotische gewelven van de Notre Damekathedraal bereikte de muziek in de late 12e eeuw ongekende hoogten. Zo staan de zangmeesters Leoninus en Perotinus geboekstaafd als de oudste bekende polyfoniecomponisten. Met zijn onovertroffen dynamiek reconstrueert het Huelgas Ensemble de monumentale muziek van de Ars Antiqua.

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ontmoet u er ook de artiesten.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02
IN&UIT, 'T ZAND 34, BRUGGE

